

NÄKÖKULMA

JOHANNES HERALA
Erityisasiantuntija, Uudenmaan liitto



UUDENMAAN VETO- JA PITOVOIMA NÄYTTÄVÄT PITÄVÄN PINTANSA

Syntyvyyden alentuessa alueiden kasvu perustuu yhä enemmän maan sisäiseen muuttoon ja maahanmuuttoon. Suomessa kaupunkiseudut ovat perinteisesti vetäneet ihmisiä opiskelemaan ja työmarkkinoille, mutta niiden ohella muuttajia ovat houkutelleet myös monipuoliset palvelut ja vilkas kaupunkielämä. Uudellamaalla koronapandemia heikensi näiden vetovoimatekijöiden merkitystä maan sisäisen muuttoliikkeen osalta. Nyt merkit viittaavat paluusta pandemiaa edeltävään aikaan.

Koronapandemia muutti merkittävästi kaupungeissa asuvien ihmisten elämää. Rajoitustoimien vuoksi kulttuuritapahtumia ei voitu järjestää ja ravintolapalvelut olivat pitkiä aikoja suljettuina. Kaikkiaan kaupunkien viihtyisyys ja houkuttelevuus asuinpaikkana vähenivät. Samalla etätyön yleistymisen myötä asuinpaikan ja työpaikan välinen etäisyys menetti merkitystään monille työssäkäyville. Uudellamaalla maan sisäinen muuttotase kääntyi noina vuosina ensimmäistä kertaa negatiiviseksi.

Korona-aikana Uudellamaalla korostui kehämäinen muutto kaupungeista ulospäin. Helsingistä muutettiin aiempaa enemmän muulle pääkaupunkiseudulle, muulta pääkaupunkiseudulta puolestaan seudun kehyskuntiin ja niistä eteenpäin muualle Uudellemaalle. Myös työssäkäyntitilastojen perusteella yhä useampi Helsingissä, Espoossa tai Vantaalla työssäkäyvä asui pääkaupunkiseudun kehyskunnissa.

Määrällisesti mitattuna kuntien välisen muuttoliikkeen suurin häviöjä oli Helsinki. Vuosien 2020–2021 aikana sen muuttotappio maakunnan muihin kuntiin kohosi yli 9 000 henkeen. Lähes kaksi kolmasosaa muuttotappiosta oli Espooseen ja Vantaalle suuntautunutta muuttoa. Maakunnan ulkopuolisesta Suomesta Helsinki sai edelleen muuttovoittoa, vaikkakin selvästi vähemmän kuin ennen pandemiaa.

Korona-aikana muuttuneista asumispreferensseistä hyötyivät Uudellamaalla eniten pääkau-

punkiseudun kehyskunnat. Niistä useissa muuttotase parani selvästi verrattuna koronaa edeltäviin vuosiin. Kaikkiaan kotimaisten muuttojen seurauksena kehyskuntien väestö kasvoi vuosina 2020–2021 yli 4 400 hengellä, eli noin 2 200 hengellä per vuosi. Tätä ennen 2010-luvulla kehyskunnat saivat kotimaista muuttovoittoa keskimäärin vain noin 600 asukkaan verran vuodessa.

Korona-aikana lähtömuutto etenkin pääkaupunkiseudulta voimistui. Syitä tähän on etsitty muun muassa etätyön ja -opiskelun lisääntymisestä, heikosta työmarkkinatilanteesta, korkeista asuntojen hinnoista sekä kaupunkien vetovoiman heikkenemisestä.

Helsingin kaupungin tekemän kyselytutkimuksen mukaan keskeisin syy muuttaa pääkaupungista korona-aikana pois oli asumisen korkea hinta. Helsingissä asuminen on jo pitkään ollut muuta maata kalliimpaa ja hintaero kasvoi entisestään korona-ajan vilkkaan asuntokysynnän myötä. Suurin osa Helsingistä poismuuttaneista etsi myös lisätilaa asumiseensa, mikä näkyi muuton jälkeisenä pientaloasumisen yleistymisenä. Todennäköisesti väljemmän asumisen tarvetta voimistivat etätyön yleistymisen ja lisääntynyt kotona vietetty aika. Toisaalta syyt Helsingistä poismuutolle ovat olleet varsin samansuuntaisia ennen koronaa, sen aikana ja sen jälkeen tehdyissä kyselyissä. Korona-aikana asumisen kalleus ja tilankapuu kuitenkin korostuivat aiempaakin enemmän kyselyvastauksissa.

Miltä Uudenmaan väestökehityksen tulevaisuus näyttää?

Väestönkasvun ja muuttoliikkeen ajoittaiset hidastumiset kaupungeissa eivät ole poikkeuksellisia, vaan ne aaltoilevat yhteiskunnallisten ja toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten mukana. Esimerkiksi niin kutsutun Nurmijärvi-ilmion aikaan 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä maan sisäinen muuttotase oli Helsingissä kuutena peräkkäisenä vuotena tappiollinen ennen kuin se jälleen kääntyi kasvuun. Koronavuosina maallmuutosta tuli Suomessa suosituimpaa kuin koskaan aikaisemmin. Samalla useiden isojen kaupunkien veto- ja pitovoima heikkenivät.

Vuonna 2022 Venäjän aloittama hyökkäyssota synnytti jälleen toimintaympäristöön uuden epävarmuustekijän, jolla on todennäköisesti ollut oma vaikutuksensa ihmisten asumisvalintoihin. Maaseudulla energian hinnannousu on lisännyt asumiskustannuksia suhteessa kaupunkeihin ja voinut näin heikentää maaseudun vetovoimaa asuinympäristönä. Samoihin aikoihin maan suurissa kaupungeissa tapahtunut asuntojen hintojen lasku on puolestaan saattanut houkuttaa muuttajia kaupunkeihin. Tilastojen valossa maaseutumaisen kuntien muuttotappiot ovatkin olleet jälleen selkeässä kasvussa. Kaupunkimaisten kuntien muuttovoitto on sen sijaan palautumassa kohti koronapandemiaa edeltävää tasoa.

Vuoden 2023 väestön ennakkotietojen perusteella maan sisäisen muuttoliikkeen trendi on kääntynyt kasvuun myös Uudellamaalla. Etenkin Helsingin muuttotaseessa on tapahtunut merkittävä käänne ja kaupungin saama kotimainen muuttovoitto on palautunut koronaa edeltävien vuosien tasolle. Muuttotaseen vahvistuminen Helsingissä on seurausta ennen kaikkea lähtömuuttoa selkeästi vähentymisestä.

Kuten koko Suomessa, myös Uudellamaalla maahanmuuton merkitys on kasvanut alueen väestödynamiikassa. Vuonna 2022 Uusimaa sai nettomaahanmuuttoa yli 16 000 henkilöä, mikä oli enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Etenkin pääkaupunkiseutu on jo pitkään houkutelut ulkomaalaisia muuttajia maan rajojen ulkopuolelta. Myös yhä useampi muualle Suomeen saapuva maahanmuuttaja päätyy myöhemmin asumaan pääkaupunkiseudulle. Suomen maakunnista ainoastaan Uusimaa ja Varsinais-Suomi ovat saaneet

maan sisäistä muuttovoittoa ulkomaalaistaustaisista henkilöistä aikavälillä 2010–2022.

Nettomaahanmuuton merkittävä kasvu vuonna 2022 sai aikaan sen, että Uudenmaan kokonaisväestönkasvu oli vuositasona kaikkien aikojen kolmanneksi suurin. Myös suhteellisesti väestö kasvoi Uudellamaalla Suomen maakunnista nopeimmin. Entisestään kiihtynyt nettomaahanmuutto aiheuttaa sen, että vuoden 2023 väestökasvu tulee Uudellamaalla jälleen olemaan ennätyskellinen.

Uudenmaan väestönkasvu on leimannut jo pitkään sen epätasainen jakaantuminen maakunnan eri kuntien ja seutujen välillä. Pääkaupunkiseudulle keskittynyt väestökehitys on luonut kasvun hallintaan liittyviä haasteita. Itä- ja Länsi-Uudenmaan ikääntyvillä muuttotappioalueilla haasteet ovat liittyneet elinvoiman säilyttämiseen. Kasvun ja elinvoiman näkökulmasta maakunnan kuntia on erityisesti eriyttänyt pääkaupunkiseudulle painotunut nuorten aikuisten muuttoliike.

Hyvän elämän tavoittelu on aina määrittänyt ihmisten muuttoa. Asuinpaikan valintaan vaikuttavat ihmisten erilaiset arvostukset, tarpeet ja resurssit koskien asumista, toimeentuloa, liikkumista, palveluita sekä asumisen ja elämisen kustannuksia. Joillekin parhaat hyvän elämän lähtökohdat tarjoaa Helsingin kaltainen, Suomen mittapuulla tiheään asuttu kaupunkiympäristö, toisille taas maaseutumainen asuinympäristö.

Asuinpaikan valikoitumiseen liittyvät preferenssit epäilemättä muuttuivat koronapandemian aikana. Tästä huolimatta väestön keskittyminen suurimmille kaupunkiseuduille näyttää edelleen jatkuvan ja olevan tämän hetken todellisuutta. Keskittyvän väestökehityksen haasteilta ei välttyä myöskään Uudellamaalla, sillä lähitulevaisuudessa useiden maakunnan kuntien on sopeutettava palvelurakennettaan muuttuvaa väestörakennettaan vastaavaksi.

Muuttoliike on moniulotteinen ilmiö, jonka seurausvaikutukset ilmenevät kokonaisuudessaan alueille ja muuttajille itselleen vasta pitkän ajan kuluessa. Toistaiseksi kuitenkin näyttää siltä, että pääkaupunkiseudun vahvan vetovoiman ansiosta Uusimaa voi säilyttää asemansa muuttoliikkeen ensisijaisena kohdealueena myös koronan jälkeen. Silti myös Uudellamaalla tulee käydä jatkuvaa vuoropuhelua niistä toimenpiteistä, joilla pystytään turvaamaan elinvoimainen sekä sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä aluerakenne koko maakunnassa.



Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttöluoppa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>